

Educar, cosa de tots**REFLEXIONS DE LA JORNADA "ESCOLA I PROBLEMÀTICA SOCIAL"****Quina problemàtica tenim**

La societat actual es caracteritza com una societat en canvi permanent. Els avenços científics, les noves tecnologies de la informació i la globalització han comportat noves maneres de viure i de pensar. Els models d'organització familiar s'han diversificat i s'han reduït les possibilitats dels pares per atendre la formació dels fills. La immigració ràpida i continuada dels darrers anys conforma una societat plural i diversa quant a llengua, cultura i religió.

Aquests canvis socials es reflecteixen, naturalment a l'escola i es tradueixen en necessitats diverses. A grans trets, podríem dir classificar la problemàtica social en diferents blocs, segons el seu origen:

A) La problemàtica social derivada de famílies amb situació d'especial necessitat o famílies desafavorides, tant a l'àmbit econòmic com en altres àmbits, i que necessiten l'ajut de l'assistència social. Aquesta problemàtica pot coincidir amb casos de famílies immigrants o de desestructuració familiar, però no necessàriament.

B) La problemàtica sorgida arran de la immigració, que inclou el cas dels treballadors temporers i la immigració comunitària i extracomunitària:

-La diversitat social i cultural de l'alumnat fa que ens trobem ara amb grups més heterogenis en els quals resulta difícil compensar les desigualtats acadèmiques d'origen. La incorporació tardana d'alumnes amb diferents llengües d'origen ens obliga a adoptar mesures urgents com els plans d'acollida o els programes d'immersió lingüística, a vegades sense la reflexió, preparació ni recursos necessaris que la situació requereix.

La integració d'alumnat immigrant, a més de mesures acadèmiques, exigeix un procés de reflexió i debat de tot el professorat del centre a fi d'adoptar actituds comuns davant els dilemes nous que se'ns presenten, com poden ser el respecte a les creences religioses en la confecció dels menús escolars, en la vestimenta, o en les festes i sortides escolars. Amb tot, la reflexió escolar sobre la integració de l'alumnat immigrant requereix un debat previ més ampli sobre el model d'integració social que volem adoptar d'acord amb el qual haurem de fonamentar el nostre model d'integració escolar.

B) La problemàtica sorgida arran dels canvis produïts en la família, que inclou els casos de desestructuració familiar i els d'abandonament del rol parental

Per molts motius, s'ha reduït la dedicació dels pares a la formació dels fills i s'ha descarregat en les institucions escolars bona part d'aquesta funció formativa que tradicionalment atenien les famílies. Açò es tradueix en alguns casos en problemes de deixadesa (absentisme escolar, faltes de puntualitat, augment de les hores de romandre al centre, portar els fills a l'escola en estat febril o mallats.....). En altres, l'absència de normes i límits, la sobreprotecció i l'augment de la permissivitat ha comportat una mancança o retard en l'adquisició d'hàbits i habilitats socials, poca tolerància a la frustració i un rebuig general a les normes i a l'autoritat.

Si bé una part minoritària de les famílies fa deixadesa del seu rol parental, no és el cas del sector majoritari. La intervenció educativa dels pares en la societat actual esdevé una tasca difícil i es detecta un cert desconcert familiar respecte a la seva funció educativa.

Aquest desconcert educatiu general ha generat a vegades una manca de sintonia o consens entre les pautes educatives familiars i les escolars. Cal abandonar en aquest sentit postures defensives per ambdues parts i potenciar la comunicació i interacció. Es posa en evidència també la necessitat de tractar aquesta relació família-escola des d'una perspectiva més ampla i sistèmica, on s'abordi el paper que hi juguen altres factors.

D) L'extensió de la societat del benestar i d'alguns dels trets que la caracteritzen (hedonisme,

consumisme, permissivitat i relativisme), ha contribuït també a la disminució de la valoració social de l'esforç i de la capacitat per inhibir els impulsos i demorar la recompensa. Així, a l'escola es detecten dificultats d'autocontrol i un descens en la constància i els compromisos a llarg termini.

La influència de la moda i l'impacte de la publicitat es manifesta també en el comportament d'infants i adolescents, un exemple de la qual n'és l'augment dels casos de trastorns alimentaris.

Com afrontam aquests problemes des de l'escola

Els centres escolars intenten fer front a aquesta problemàtica amb tots els recursos a l'abast, en primer lloc amb la inversió dels recursos propis i després amb les demandes als serveis d'intervenció externs.

. Les mesures més corrents dels centres són: les entrevistes amb alumnat i famílies, els desdoblaments, el suport dins l'aula d'ADs, PTs, ALs; el suport individual o en petits grups del personal d'orientació, la formació de grups específics de diversificació curricular, la formació de grups de suport per a àrees instrumentals, l'increment de l'acció tutorial mitjançant les tutories compartides i les tutories individuals, etc.

L'aplicació d'aquests recursos suposa per altra banda una sèrie de dificultats:

- Es necessiten nous espais físics, a vegades no disponibles als centres, la qual cosa comporta l'habilitació d'espais precaris o inadequats.

- Els infants des de petits es relacionen amb moltes persones diferents: el tutor o la tutora, el professorat especialista, el professorat de suport, el personal de menjador i d'activitats extraescolars... Açò preocupa especialment a l'etapa d'educació infantil on l'alumnat necessita un referent educatiu clar

-El temps escolar queda molt fragmentat, ja des de l'etapa d'educació infantil, amb perjudici de la globalització del treball i la disminució del temps de relació amb el tutor o la tutora

-Sorgeixen dificultats de coordinació amb tot el personal que intervé amb un alumne, ja que si aquest professorat no té la mateixa formació i informació, la incidència no és prou efectiva. Als instituts, aquestes dificultats de coordinació s'agreugen amb l'excessiu nombre de professorat que ja intervé des del primer cicle i amb l'estructura vertical per departaments que prima sobre l'estructura horitzontal de cicle.

-No es disposa de temps suficient dins l'horari lectiu per a aquesta coordinació.

Es reconeix un augment dels recursos als centres escolars en els darrers anys. Es considera que els centres de secundària estan més ben equipats quant a recursos humans que els de primària, però convé revisar la seva distribució i funcionament, a fi de donar-los la màxima rendibilitat.

Es valoren positivament totes aquestes mesures utilitzades a l'escola, però es reconeixen com a mesures paliatives. Es nota a faltar una política de prevenció, invertint els recursos com més prest millor i apostant clarament per una disminució de les ràtios, especialment a educació infantil i primària, com a mesura fonamental.

Respecte a la demanda d'intervenció d'altres serveis, aquesta ha augmentat els darrers anys. Els centres escolars fan demandes a l'EOEP, als Serveis Socials i al Servei de Protecció de Menors, en aquest ordre.

Es constata la insuficiència del personal de l'EOEP, el qual no pot abastar tots els casos dels centres de l'illa.. L'escassetat de personal juntament amb la inestabilitat resta eficàcia al treball de l'equip i fa més lent en el procés de diagnosi i l'aplicació de mesures.

Els centres escolars disposen de poc temps per a la coordinació amb el personal d'aquests serveis i aquestes a vegades no són prou operatives, ja que es converteixen en una descàrrega dels problemes per part del professorat. Cal millorar, en aquest sentit, les tasques de coordinació, fixant amb claredat els objectius específics, augmentant la capacitat de decisió i establint un vertader feed-back entre escola i servei quant a informació i aplicació de mesures en l'alumnat tractat.

Es troba a faltar assessorament i ajut per als casos d'alumnes amb dificultats poc específiques que,

en no tenir un diagnòstic clar, no entren dins els paràmetres de classificació d' ANEEs.

Es detecten mancances en l'àrea de la salut mental dedicada a la infància i la joventut. La dotació de personal a la Seguretat Social, tant de psicòlegs com de psiquiatres, és del tot insuficient

Pel que fa a la necessitat d' incorporació d'altres perfils professionals dins els centres, aquest és encara un debat obert, però cal anar alerta en el sentit que si es doten a l'escola de professionals nous açò implica automàticament noves demandes i exigències cap a l'escola. D'aquesta manera, l'escola es pot convertir en un pou sense fons on vagin a parar totes les problemàtiques, no contribuïnt així a que cadascú assumeixi la part educativa que li correspon.

Com a alternativa es proposa el reforç dels serveis socials d'atenció primària i la necessitat de treball en xarxa entre l'escola i la resta de serveis o sectors socials implicats .

Propostes concretes d'actuació

Des dels centres escolars:

Es fa palesa la necessitat de reflexió interna dins els centres escolars per tal d'emplaçar les nostres actuacions dins el marc global del model educatiu i el model social que volem. Correm el perill que la urgència de la nostra tasca diària ens impedisqui veure amb claredat quins són els nostres objectius i finalitats bàsiques . En aquest debat ha d'entrar el paper de l'autonomia i la inserció social crítica com a finalitats bàsiques de l'educació, la manera d'enfrontar-nos amb els problemes educatius actuals i la necessitat d'atrancament i treball conjunt entre l'educació formal i l'educació social.

Aquesta tasca de reflexió i debat no ha de convertir-se en una sobrecàrrega afegida a la resta d'activitats, sinó que s'ha de contemplar dins l'horari establert del professorat.

Algunes mesures més concretes apuntades són :

-Rendibilitzar millor els recursos personals del centre, (especialment a l'educació secundària) a fi que reperquesquin en l'atenció cap a un major nombre d'alumnat. Prioritzar les mesures dirigides cap a la disminució de les ràtios i els desdoblaments dels grups-classe

-Reducir el nombre excessiu de professorat que intervé amb l'alumnat, especialment al primer cicle de secundària.

-Revisar els currículums i la metodologia, introduïnt els canvis necessaris (introducció de continguts més funcionals, globalització, ús de les noves metodologies...) a fi d'adequar-se millor a les característiques de la societat actual i als interessos de l'alumnat .

-Revisar els objectius, metes i tasques que es proposa el centre, a fi destriar allò fonamental d'allò secundari. Establir prioritats i criteris de selecció clars davant l'oferta formativa que entra a l'escola

-Revisar la programació de temes transversals i l'educació en valors a fi que no es redueixin a assignatures afegides, sinó que es tradueixin de forma clara en actituds consensuades i viscudes a nivell de tot el centre escolar.

-Potenciar la coordinació horitzontal, a nivell d'equip educatiu, a l'etapa de l'educació secundària.

-Potenciar la funció tutorial de tots els docents. Implicar els especialistes, el professorat de suport i tot el professorat en general en les tasques de tutoria i intervenció en els grups classe. S'ha d'entendre que aquesta funció és responsabilitat de tot el professorat, encara que, pel que fa a un grup d'alumnes, pugui ser assumida de forma més específica pel tutor o la tutora.

-Incentivar i incrementar l'acció tutorial amb l'alumnat, a nivell individual i de grup, dotant al tutor/a del temps i dels recursos necessaris

-Incentivar la comunicació i el treball en famílies en el sentit de compartir i promoure la construcció d'una cultura educativa comú.

-Prioritzar la inversió de recursos en les primeres edats, iniciant tasques de prevenció.

-Agilitzar, fer més operatives i eficients les diferents reunions de coordinació, fixant els objectius a priori, decidint accions concretes i fent-ne un seguiment de les mateixes.

-Impartir programes de formació en centres per al professorat d'educació secundària que no ha rebut una formació psicopedagògica inicial

-I com a objectiu de caire més general, exigir a la resta d'instàncies socials que assumesquin la funció educativa que els correspon. És considera molt necessari sensibilitzar l'opinió pública sobre la influència de la publicitat i els mitjans de comunicació en els nostres infants i adolescents i reclamar el compliment de la normativa que fixa els límits i el contingut de la publicitat dirigida a menors

Des de l' Administració

-Disminuir la ràtio dels grups-classe fins a 20 alumnes per aula com a màxim

-Distribuir els alumnes amb problemàtica social de forma equitativa entre tots els centres sostinguts amb fons públics.

-Dotar de personal suficient i estable l' EOE

-Dotar a les escoles de primària d'un orientador o orientadora escolar fixe

-Establir la normativa als centres de secundària que limiti el nombre de professorat que intervé al primer cicle i reguli la coordinació per nivells. Tot i que els centres de secundària gaudeixen d' una certa autonomia, mitjançant els PIEs, l'adopció d'aquestes mesures apuntades es veuen limitades per la necessitat de consens del professorat. Caldria una passa més decidida de l'Administració per facilitar la reestructuració organitzativa dels IES.

-Potenciar la funció assessora de la inspecció educativa de manera que els inspectors ajudin realment els docents a resoldre els problemes i millorar la seva actuació diària

-Reducir l'horari de dedicació lectiva del tutor/a a fi que tenguim més temps per dedicar-se a les tasques de tutoria.

-Simplificar al màxim les tasques burocràtiques per a la gestió. Desburocratitzar els centres a fi de recuperar temps per a les tasques bàsiques d'atenció a l'alumnat

-Contemplar en la formació inicial del professorat de tots els nivells la capacitat psicopedagògica necessària per atendre les funcions educatives que se li exigeix.

-Prioritzar les tasques de prevenció des de les primeres edats

-Reconèixer la importància de la salut mental dins l'administració sanitària i crear una àrea de salut mental per a infants i joves amb equips d'atenció suficients.

-Dotar d'ajuts econòmics i de flexibilitat horària laboral les famílies amb fills per tal de facilitar-los la seva tasca educativa.

-Vetlar pel compliment de les normatives existents que afecten els nostres infants i joves: venda d'alcohol, entrades a bars, discoteques i sales de jocs, contingut de la publicitat i programes televisius dirigits a menors.

-Elaborar a cada municipi un projecte educatiu de ciutat on l'educació sigui l'eix vertebrador de totes les actuacions ciutadanes, tant les actuacions de les institucions públiques, com les de la resta d'institucions i associacions i dels ciutadans en general.

Des de les famílies

-Sensibilitzar les famílies sobre la necessitat d'assumir o recuperar els rols parentals i de la importància que comporta l'establiment de límits i normes per a l'educació dels fills.

-Regular i exigir els deures educatius dels pares i la seva responsabilitat a col·laborar en l'escola com una derivació del dret a l'educació que tenen els seus fills, tot evitant que la interacció entre família i docents disminueixi en els nivells superiors.

- Revaloritzar el paper de l' escola i reforçar l' autoritat professional dels docents
- Reflexionar i replantejar el tema dels horaris laborals i escolars com a un tema obert en el qual cal trobar el punt d' equilibri entre les exigències laborals i familiars
- Participar en punts de trobada, tallers familiars o altres activitats formatives que ajudin a les famílies a abordar amb més seguretat els dubtes o preocupacions referides a l' educació dels fills

Des dels diferents serveis socials

- Atracar el màxim els serveis als usuaris, de manera que el municipi sigui cada cop més l'` ambit de gestió dels diferents serveis socials.
- Reforçar els serveis socials d'atenció primària creant o augmentant els perfils professionals necessaris (educadors socials, educadors de carrer, mediadors culturals..) que complementin el treball dels centres escolars a l'` ambit familiar i social.
- Treballar en xarxa els diferents serveis i els centres escolars d' un mateix territori, tot establint mecanismes de coordinació eficients entre ells.

Des de la ciutadania

- Sensibilitzar la ciutadania del seu paper educador. Entendre l' educació com un concepte ampli, basat en la corresponsabilitat i multidimensionalitat i en el marc de la ciutat com a espai de convivència.
- Incrementar el nivell de reconeixement social de la funció docent.
- Impulsar i participar en l' elaboració del projecte educatiu de ciutat com a marc comú de treball i planificació educativa en els diferents municipis.

Alaior, febrer 2002